

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra kulturních a náboženských studií

Integrace ukrajinských přistěhovalců v České republice: Případová studie

Bakalářská práce

Autor: Ladislav Král
Studijní program: B6107 Humanitní studia
Studijní obor: Transkulturní komunikace
Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.
Oponent: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Jablonci nad Nisou dne 12.3.2018

.....

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Petru Mackovi, Ph.D. za vedení této práce, za jeho ochotu jak u konzultací při vypracování práce a jeho věcné připomínky, tak i za vstřícnost během celého studia.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Ladislav Král
Studium:	P15K0012
Studijní program:	B6107 Humanitní studia
Studijní obor:	Transkulturní komunikace
Název bakalářské práce:	Integrace ukrajinských přistěhovalců v České republice: Případová studie
Název bakalářské práce AJ:	Integration of Ukrainian Immigrants within the Czech Republic: Case Study

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá problematikou integrace ukrajinských přistěhovalců v České republice. Klade si za cíl definovat podmínky integrace a poukázat na odchylky mezi legislativou a praxí. Práce je vedena jako případová studie. Ve své první části se práce věnuje konceptualizaci klíčových pojmů. Ve své další části se práce věnuje charakteristice ukrajinské populace a jejím vztahům a konexím vůči České republice. Práce se dále zabývá případovou studií, v jejímž počátku představí zkoumaný vzorek a dále se formou nestrukturovaného rozhovoru pokusí definovat jednotlivé atributy dané problematiky a zaměří se na možné odchylky mezi teorií a praxí.

BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. ISBN 80-210-3875-6. BARŠA, Pavel. Politická teorie multikulturalismu. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. Politologická řada. ISBN 80-859-5947-X. RYCHLÍK, Jan, Bohdan ZILYNSKYJ a Paul R. MAGOCSI. Dějiny Ukrajiny. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-409-1. RYCHLÍK, Jan a Magdaléna RYCHLÍKOVÁ. Podkarpatská Rus v dějinách Československa 1918-1946. Praha: Vyšehrad, 2016. ISBN 978-80-7429-556-0. DRBOHLAV, Dušan (ed.). Ukrajinská pracovní migrace v Česku: migrace - remitence - (rozvoj). Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2995-7. ŠÍŠKOVÁ, Tatjana (ed.). Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8648-9.

Garantující pracoviště:	Katedra kulturních a náboženských studií, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Petr Macek, Ph.D.
Oponent:	Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	25.11.2014

ANOTACE

KRÁL, Ladislav. *Integrace ukrajinských přistěhovalců v České republice: Případová studie*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. Bakalářská práce

Ukrajinská menšina patří mezi jednu z nejpočetnějších na území České republiky. Silné vazby mezi Českou republikou a Ukrajinou byly největší zejména po první světové válce. Není proto divu, že po rozpadu Sovětského svazu se pracovní trh České republiky stal díky špatné politické i ekonomické situaci na Ukrajině a historickým vazbám jedním z hlavních, na který mířili ukrajínští pracovníci. Bakalářská práce se orientuje zejména na pracovní migraci přicházející z Ukrajiny do České republiky po roce 1989. Zaměřil jsem se zejména na hlavní rysy, které hrají nejdůležitější roli při integraci těchto pracovníků do majoritní společnosti v naší republice. Práce je zpracována jako případová studie, a získané informace jsem komparoval s obdobnou studií týkající se sociální integrace cizinců v České republice.

Klíčová slova: migrace, legální migrace, sociální integrace, jazyk

ANNOTATION

KRÁL, Ladislav. *Integration of Ukrainian Immigrants within the Czech Republic: Case Study*
Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2018. Bachelor Degree
Thesis

Ukrainian minority is mentioned to be one of the largest minority groups within the Czech Republic. The relationship between the Czech Republic and Ukraine has been the most solid after the World War I. No wonder that Czech market had open up space for Ukrainians, suffering from poor economic and political conditions after the Soviet Union broke down, mainly thanks to prevalent historical relationship between both countries. Bachelor thesis focus its attention primarily on work migration of Ukrainians into the Czech Republic after the year of 1989. I have focused attention to main characteristics describing the integration process. The thesis is organized as a case study and information gathered on the topic are analysed and then compared with another, already existing case study focusing its attention to social integration of immigrants within the Czech Republic.

Key words: migration, legal migration, social integration, language

OBSAH

1. ÚVOD.....	8
2. METODOLOGIE VÝZKUMU.....	10
3. DEFINICE POJMŮ.....	12
3.1. Migrace	12
3.2. Legální migrace	13
3.3. Nelegální migrace	13
3.4. Cizinec	13
3.5. Sociální integrace.....	14
4. LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA CIZINECKÉ PROBLEMATIKY V ČESKÉ REPUBLICE	16
4.1. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů	16
4.2. Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu	17
4.3. Zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky ve znění pozdějších předpisů	18
5. POSTOJE K CIZINCŮM A MENŠINÁM Z POHLEDU OBYVATEL ČESKÉ REPUBLICY	19
6. HISTORIE A SOUČASNOST UKRAJINSKÉ MENŠINY V ČESKÉ REPUBLICE	20
6.1. Historické vztahy České republiky a Ukrajiny	20
6.2. Historické aspekty migrace Ukrajinců na území České republiky po roce 1989	21
6.3. Jazyk jako důležitá součást identity a etnicity	24
7. PŘÍPADOVÁ STUDIE	26
7.1. Představení respondenta	26
7.2. Nestrukturovaný rozhovor s respondentem	26
7.3. Popis dosažených výsledků	34
7.4. Analýza výsledků a jejich komparace s výsledky podobného výzkumu	35
7.5. Argumentace, diskuze	37
8. ZÁVĚR.....	40
BIBLIOGRAFIE	41
Primární zdroje:	41
Odborná literatura:	41
Internetové zdroje:	44

1. ÚVOD

Bakalářská práce se zaměřuje na zodpovězení následující výzkumné otázky: „**Jaké jsou hlavní aspekty integrace ukrajinských přistěhovalců v České republice?**“ Pro lepší orientaci hlavních aspektů, které s touto integrací souvisí, se budeme věnovat zodpovězení dalších podstatných otázek týkajících se tohoto tématu. Jedná se o následující otázky: "Jakou roli hraje jazyk při integraci této minority do majoritní společnosti? Jak důležité jsou vazby s majoritní společností pro samotnou integraci ukrajinské menšiny? Jaký význam má pro jedince získání státního občanství České republiky a případně, jak důležité je toto občanství pro samotnou integraci?"

V úvodu práce bude vysvětlena metodologie výzkumu. Čtenář bude seznámen s důvody, proč byla vybrána kvalitativní výzkumná metoda a případová studie. Dále budou přiblížena pozitiva a negativa případové studie. Následně budou vysvětleny důležité pojmy, které se v práci objevují. Jedná se především o termíny migrace a sociální integrace.

Další část bude zaměřena na hlavní legislativní rámce, jež upravují pobytový režim cizinců na území České republiky a mají vliv na samotnou integraci těchto cizinců. V neposlední řadě bude přiblížena problematika postoje majoritní společnosti České republiky vůči menšinám a budou uvedeny hlavní důvody, které podporují spíše negativní postoj naší společnosti vůči přistěhovalcům.

Další kapitolou této práce jsou historické vztahy mezi Českou republikou a Ukrajinou. Nejprve budou uvedeny vazby těchto dvou zemí po první světové válce, následně se více zaměříme na migraci ukrajinské menšiny do naší země po roce 1989. V této části práce jsem čerpal informace zejména od autorů Rychlíka a Rychlíkové. Za podstatnou pak považuji podkapitolu týkající se významu jazyka jako důležité součásti identity a etnicity, pro niž jsem čerpal z literatury autorů, kterými jsou Šatava, nebo Bittnerová s Moravcovou.

Poslední část bakalářské práce tvoří případová studie. Rozhodl jsem se vést tuto studii pomocí nestrukturovaného rozhovoru s respondentem. Budou zde popsány dosažené výsledky, které následně analyzuji s obdobnou studií. Výsledky byly analyzovány s pomocí publikace od autorů Miroslavy Rákoczyové a Roberta Trboly „Sociální integrace přistěhovalců v České republice“.

V závěru práce byl ponechán prostor pro argumentaci a diskuzi o možném řešení některých situací, jež komplikují život ukrajinské menšiny v České republice. Získané informace od respondenta byly ověřeny. Jsou podpořeny zejména úryvky ze zpráv o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky, které každoročně vydává Ministerstvo vnitra České republiky.

2. METODOLOGIE VÝZKUMU

Tato práce je vedena kvalitativní výzkumnou metodou. Za kvalitativní přístup byla zvolena případová studie.¹ Jedná se o kvazi-experimentální studii, která kombinuje nestrukturovaný rozhovor s obsahovou analýzou. Cílem této práce je pak přiblížit čtenářům problematiku samotné integrace cizinců v České republice z bližší perspektivy.

Jelikož při tomto výzkumu mám pouze jeden vzorek, je zřejmé, že problémem tohoto bádání je skutečnost, že samotné hodnocení a závěry nemohou být aplikovány automaticky. Důležitým faktorem pro výběr tohoto zkoumání byl fakt, že respondent, který se tohoto výzkumu účastnil, je důvěryhodný, jeho životní zkušenosti jsou autentické a hlavně ověřitelné.² Oproti kvantitativnímu výzkumu má výzkum kvalitativní výhody, jakými jsou například daleko bližší vztah badatele s respondentem, povaha zjištěných dat bývá daleko bohatší a hlubší a jedná se v podstatě o nestrukturovanou výzkumnou strategii.³

Samotný nestrukturovaný rozhovor můžeme charakterizovat jako volný, nebo neformální. Do tohoto rozhovoru jsem nechtěl vstupovat s předem připravenými otázkami, a naopak jsem nechal respondentovi volnost při jeho vyprávění životního příběhu. Formu nestrukturovaného rozhovoru jsem při tomto výzkumu aplikoval z toho důvodu, že při takovém způsobu zkoumání je přínosná spontánnost, kdy se respondent více otevře, a zjištěné informace pak celkem dobře zrcadlí jeho osobnost. Hlubší porozumění jednotlivých

1

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

2

STEHLÍKOVÁ, Beáta. *Metodologie výzkumu a statistická inference: Research methodology and statistical inference : monografie - metodika*. Brno: Mendelova lesnická a zemědělská univerzita, 2009. Folia Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis. ISBN 978-80-7375-362-7.

3

Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku ...: sborník z konference. 1. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR, 2000. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas philosophica. ISBN 80-866-2003-4. Str. 29-37

fenoménů v částečně jiném kulturním prostředí byl jeden z dalších důvodů, proč jsem se rozhodl pro nestrukturovaný rozhovor.⁴

Všeobecně se má za to, že kvalitativní obsahovou analýzu využívá badatel v takových případech, kdy nemá k dispozici větší množství respondentů, stejně tak jako já v průběhu tohoto zkoumání. V tomto případě tedy lze analyzovat pouze jeden text, kdy jej však lze rozebírat z mnoha různých pohledů.⁵

4

PUNCH, Keith. *Úspěšný návrh výzkumu*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0980-5.

5

KRIPPENDORFF, Klaus. *Content analysis: an introduction to its methodology*. 3rd ed. London: SAGE, 2013. ISBN 978-1-4129-8315-0.

3. DEFINICE POJMŮ

3.1. Migrace

Tento pojem bude hojně užíván v práci zejména v návaznosti na pracovní migraci, a proto považuji za důležité jej vysvětlit. S pojmem migrace se setkáváme v dnešní době mnohem častěji, než tomu doposud bylo. Je to dáno současnou masivní migrační vlnou směřující z východu do Evropy a díky masivnímu mediálnímu tlaku ze všech stran. V latině slovo „migro“ nebo „migrare“ znamená přesídlit, stěhovat se, a právě od tohoto je pak odvozeno slovo „migratio“, které znamená přemístění, přestěhování se. V současném vědeckém pojetí je pak tedy migrace chápána jako studium pohybu, stěhování nebo přesídlování lidí s tím, že se se může jednat o pohyb permanentní nebo dočasný, dobrovolný nebo nedobrovolný.⁶ Migraci můžeme tedy chápat jako dočasnou nebo trvalou změnu místa pobytu.

Mezi hlavní důvody migrace v dnešní době patří zejména ekonomické rozdíly mezi jednotlivými zeměmi a touha migrantů po lepším a kvalitnějším životě. Samozřejmě dalším významným aspektem a důvodem migrace jsou také válečné konflikty v jednotlivých státech, z nichž lidé přecháží do zemí jak politicky, tak i demokraticky stabilních.⁷

V neposlední řadě je pak samotná migrace reakcí na kulturní či náboženské rozdíly. Lidé jsou na základě svého vyznání v některých státech světa perzekuováni. Jakákoliv migrace však s sebou nese určitá rizika jednotlivých států, do kterých tito migranti přicházejí, a proto si jednotlivé státy pomocí legislativních norem stanovují podmínky legálnosti a oprávněnosti pobytů těchto migrantů na svém území.⁸

⁶

HENIG, David. Migrace. In: *AntropoWEBZIN*. Plzeň: AntropoWeb, 2009, s. 35-41. ISSN 1801-8807. str. 35

⁷

DRBOHLAV, Dušan a Marta JAROSZEWICZ, ed. *Ukrainian migration in times of crisis: forced and labour mobility*. Prague: Charles University, Faculty of Science, 2016. ISBN 978-80-7444-048-9.

⁸

KELLER, Jan. *Evropské rozpory ve světle migrace*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2017. Sociologické aktuality. ISBN 978-80-7419-249-4.

3.2. Legální migrace

Jedná se o kontrolovaný a státem řízený proces přistěhovalectví. Česká republika pak tuto imigraci řídí a reguluje zejména vízovou povinností cizinců třetích zemí (občanů států mimo EU) a prostřednictvím vydávaných pobytových oprávnění. Tato regulace souvisí zejména s pracovní migrací, kdy právě díky tomuto regulovanému přijímání cizinců uspokojuje potřeby pracovního trhu na území České republiky. Česká republika tak v mezích evropského práva může kontrolovat pracovní migraci na svém území a může také nastavovat národní kvóty pro přijímání pracovních migrantů. Mezi další typy legální migrace patří například migrace za účelem sloužení rodiny, nebo migrace za účelem studia.⁹

3.3. Nelegální migrace

Jedná se o pravý opak legální migrace. Jde tedy o migraci, ke které dochází bez jakékoliv kontroly a řízení ze stran cílových zemí. Cizinci na území těchto států vstupují a následně v nich pobývají bez platného oprávnění k pobytu na území. Taková nelegální migrace je často spjata i s organizovaným zločinem ve formě obchodu s lidmi, kdy se na tomto obchodu podílí organizovaná skupina převaděčů.¹⁰

3.4. Cizinec

Tento pojem jasně stanovuje zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, kdy v §1 odst. 2 uvádí: „*Cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie*“.¹¹

9

Slovníček pojmů. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2017 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

10

Slovníček pojmů. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2017 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

11

Sbírka zákonů České republiky: Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.. In: . Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 1999, ročník 1999, částka 106.

3.5. Sociální integrace

Jedná se proces, při němž se jedinec postupně začleňuje do společnosti. V případě cizinců to znamená, že se začleňují do struktur a vazeb společnosti obyvatel země, do které přicházejí. Toto začlenění je jak z hlediska politického, právního, ekonomického, kulturního, psychologického, sociálního a náboženského, a jedná se přirozený a žádoucí důsledek migrace.¹²

Sociální integrace jedinců je tak výsledkem působení několika mechanismů v jednotlivých sférách sociálního života. Pro samotné cizince pak tedy integrace znamená: „proces učení se nové kultuře, nabyvání práv a povinností, získávání přístupu k pozicím a sociálnímu statusu, budování osobních vztahů se členy hostitelské společnosti a vytváření pocitu příslušnosti a identifikace se společností“.¹³

Pro samotnou integraci je tedy důležité osvojení si některých zvyklostí kultury, do které se jedinec hodlá začlenit. Jedním z nejdůležitějších faktorů pro integraci je znalost jazyka hostitelské země. Budeme-li hovořit přímo o Ukrajincích, tak jejich jazyk patří do skupiny slovanských, takže se dá předpokládat, že český jazyk pro ně není úplně cizí. Samotní migranti z tohoto státu se pak český jazyk učí převážně sami. Při osvojování jazyka jim také napomáhají přátelé a spolupracovníci. Dalším prostředkem, který může pomoci v osvojování českého jazyka je televize a rozhlas. Důležitostí znalosti jazyka se bude zabývat níže v jedné z kapitol.¹⁴

Znalost jazyka pak samozřejmě usnadní cizincům jednání s příslušnými úřady. V případě, že znalost jazyka není dostačující, jsou migranti odkázáni buď na přátele, kteří jim při jednání s úřady pomohou (v tom lepším případě), nebo na tak zvané klienty (respondent je označuje za mafiány), kteří však tuto službu rozhodně neposkytují zdarma.

Informovanost o zvycích a tradicích hostitelské země je pak pro cizince nejlépe zprostředkována na základě vazeb s majoritou. Je proto velmi žádoucí, aby nedocházelo

¹² Terminologický slovník. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2017 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>

¹³ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-023-0. Str. 25

¹⁴ Tamtéž str. 142-160

k izolovanosti cizinců pouze v prostředí své komunity, ale aby navazovali kontakty s majoritou ať už z pracovního prostředí nebo ze sousedství. Ti jim mohou přiblížit zdejší kulturu. Například jim mohou ukázat jiné možnosti trávení volného času než je pasivní sledování televize či brouzdání po internetu.¹⁵

4. LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA CIZINECKÉ PROBLEMATIKY V ČESKÉ REPUBLICE

V této kapitole bych rád představil základní legislativní normy upravující vstup a pobyt cizinců na území České republiky. Jedná se o velmi důležitou kapitolu z pohledu legálnosti a oprávněnosti vstupu na území České republiky, možnosti získání pobytového oprávnění, a v neposlední řadě pak možnosti získání trvalého pobytu nebo dokonce státního občanství.

Zákonů, směrnic, úmluv a nařízení týkajících se cizinců a jejich pobytu na území České republiky je opravdu mnoho. Můžeme zmínit například Zákon č. 216/2002 Sb., o ochraně státních hranic České republiky a o změně některých zákonů, Nařízení Rady (ES) č. 539/2001 ze dne 15. března 2001, kterým se stanoví seznam třetích zemí, jejíž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum, jakož i seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou od této povinnosti osvobozeni, ve znění pozdějších předpisů nebo i Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců.

Rád bych zmínil tři nejdůležitější zákony, které mají pro pobytový status cizinců na území České republiky největší význam. Jedná se o Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dále o Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu, ve znění pozdějších předpisů, a třetím důležitým je pak Zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky ve znění pozdějších předpisů.

4.1. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

Jedná se o zákon, který jasně definuje podmínky vstupu, pobytu a případného ukončení pobytu cizinců na území České republiky. Příslušníci států Evropské unie mají volný pohyb po členských státech Evropské unie, ale v případě, že se chtějí dlouhodobě usídlit v České republice, jim zákon ukládá povinnost vyřídit si přechodný pobyt občana EU, který jim může zjednodušit vyřizování různých administrativních záležitostí, jakými jsou například zřízení bankovního účtu v české bance, nebo jim dokonce v případě opravdu

dlouhodobého a nepřetržitého pobytu na území a po splnění zákonem stanovených podmínek může umožnit získání státního občanství České republiky.

Budeme-li se bavit o cizincích podléhajících vízové povinnosti, můžeme obecně říci, že podle tohoto zákona mohou pobývat na území na základě tří „pobytových režimů“ a to: na krátkodobý pobyt, to znamená s krátkodobým vízem do 90 dnů, nebo na dlouhodobé vízum, to znamená s vízem nad 90 dnů, popřípadě na území pobývají na základě trvalého pobytu.

Zákon pak samozřejmě stanovuje i podmínky, za kterých je možné pobyt na území České republiky cizincům ukončit. Jedná se zejména o znění §50 výše uvedeného zákona, kdy správní orgán cizinci udělí výjezdní příkaz a podle předem stanovené lhůty musí cizinec vycestovat z území České republiky. Po splnění zákonem stanovených podmínek se poté může opět na území České republiky vrátit.

Daleko větším zásahem do života cizince je udělení správního vyhoštění, a to buď z území České republiky, nebo z celého území Evropské unie. Toto správní vyhoštění upravuje §119 výše uvedeného zákona. Tento zákon je tedy pro cizince, kteří chtějí legálně pobývat na území České republiky zásadní, neboť jasně upravuje podmínky pobytu na území, stanovuje přesné dokumenty, jež musí cizinec při podání žádosti o vízum správnímu orgánu doručit, a také stanovuje případné sankce při porušování zákonných norem. Považuji za důležité zmínit, že povinnosti cizince upravuje tento zákon v §103.¹⁶

4.2. Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu

Tento zákon upravuje oblast mezinárodní ochrany, definuje základní pojmy, vymezuje formy mezinárodní ochrany, její druhy a v neposlední řadě stanovuje podmínky, za nichž je může cizinec získat, stejně tak i důvody pro jejich odebrání, popřípadě zánik. Tento zákon dále upravuje práva a povinnosti azylantů spojené s jejich pobytem na území České republiky, a také určuje právní základ pro vydání dokladů žadatelům o udělení mezinárodní ochrany.¹⁷

¹⁶

Sbírka zákonů České republiky: Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: . Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 1999, ročník 1999, částka 106.

¹⁷

Sbírka zákonů České republiky: Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu. In: . Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 1999, ročník 1999, částka 106.

4.3. Zákon č. 40/1993 Sb., o nabyvání a pozbyvání státního občanství České republiky ve znění pozdějších předpisů

Samotné rozhodnutí cizince o tom, že chce usilovat o získání státního občanství České republiky, svědčí o jeho integraci do naší společnosti, neboť se ze své svobodné vůle rozhodl přijmout občanství naší země, jelikož se již cítí v této republice více doma, než v zemi, ze které k nám přišel. A právě získávání státního občanství upravuje Zákon č. 40/1993 Sb., o nabyvání a pozbyvání státního občanství České republiky ve znění pozdějších předpisů, kdy zejména znění §7 tohoto zákona stanovuje pro cizince podmínky, za nichž mohou získat státní občanství České republiky, a následně pak §8 tohoto zákona stanovuje potřebné náležitosti, které musí žadatel doložit pro udělení občanství.¹⁸

¹⁸

Sbírka zákonů České republiky: Zákon č. 40/1993 Sb. o nabyvání a pozbyvání státního občanství České republiky.
In: . Praha: Ministerstvo vnitra ve Vydavatelství a nakladatelství MV ČR, 1993, ročník 1993, částka 12.

5. POSTOJE K CIZINCŮM A MENŠINÁM Z POHLEDU OBYVATEL ČESKÉ REPUBLIKY

Chceme-li hovořit o české společnosti a jejímu postoji vůči cizincům, nebo menšinám, můžeme říci, že tato společnost je spíše značně národnostně homogenní. Samozřejmě jde o to, že ve srovnání se státy Evropy jako jsou například Francie nebo Německo, nemá s přistěhovalectvím naše republika tak velké zkušenosti. V současné době si však nelze nevěšmout faktu, že migrační pohyby osob se čím dál více týkají i naší země, a právě tyto otázky imigrace se stále častěji vyskytují i v médiích. A právě média jsou zpravidla ta, která informují o migraci v negativních kontextech, čímž rozhodně nepřispívají k tomu, aby se národnostně homogenní pohled české populace na migraci změnil. Ze studií postojů české veřejnosti vůči imigraci vyplývá, že názory na tuto problematiku jsou v naší populaci bezpochyby negativní. Všeobecně tak můžeme říci, že české obyvatelstvo koncept multikulturalismu spíše odmítá, dále si nepřeje, aby stát integraci těchto přicházejících cizinců více podporoval, a zároveň vyžaduje asimilaci těchto nově příchozích.¹⁹

Tento postoj občanů České republiky dále potvrzují výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2017, kdy politická strana Svoboda a přímá demokracie Tomia Okamury získala 10,64%, což ve výsledku znamená 538 574 hlasů.²⁰

Tímto výsledkem se tak stala čtvrtou nejvlivnější stranou v Poslanecké sněmovně ČR. Tato strana svým postojem a programem jasně vystupuje proti imigraci a integraci cizinců na našem území. A právě ve volebním úspěchu této strany se tak jasně odráží výrazný negativní postoj Čechů vůči cizincům. Považuji však za důležité uvést, že z výsledků dalších šetření je patrné, že ačkoliv Češi mají vůči cizincům negativní postoje, nejsou otevřeně xenofobní. Češi dokáží například velmi ocenit pracovní výkony těch cizinců, kteří zde pracují.²¹

¹⁹ LEONTIYEVA, Yana a Martin VÁVRA. *Postoje k imigrantům*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2009. ISBN 978-80-7330-173-6. Str. 16-34

²⁰ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017. *Volby.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2017/ps2?xjazyk=CZ>

²¹ SOBKOVÁ, Petra, Milena ÖBRINK HOBZOVÁ a Ludmila TROCHTOVÁ. *Odrazy emocí v postojích k imigrantům*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-244-5078-0. Str. 81-86

6. HISTORIE A SOUČASNOST UKRAJINSKÉ MENŠINY V ČESKÉ REPUBLICE

6.1. Historické vztahy České republiky a Ukrajiny

Tuto kapitolu jsem zařadil do své práce z toho důvodu, aby bylo jasné, jak moc blízko má naše země k Ukrajině, zejména té Zakarpatské. Můžeme říci, že k nejvýraznější vazbě mezi těmito dvěma státy došlo v počátku dvacátého století po vzniku samostatného Československa. Po konci první světové války a samotném rozpadu Rakousko – Uherska docházelo k výrazné proměně mapy hranic celé Evropy. Také Podkarpatská Rus spadala do té doby pod Rakousko – Uhersko. Samotné území někdejší Podkarpatské Rusi můžeme v dnešní době územně vymezit do oblasti Zakarpatské Ukrajiny.²²

Po první světové válce na pařížské mírové konferenci byla podepsána Saintgermainská smlouva a to dne 10. září roku 1919. Tímto mezinárodním aktem bylo potvrzeno připojení Podkarpatské Rusi k Československu. Samotná smlouva ve stručnosti poskytnula podkarpatským Rusínům nejširší možnou autonomii. Podmínkou však bylo, že autonomie bude slučitelná s celistvostí československého státu. Československo ve smlouvě také souhlasilo s tím, že úředníci územní samosprávy budou pokud možno voleni z místního obyvatelstva, stejně tak, jako bylo přislíbeno Rusínům zastoupení jejich politiků v zákonodárném sboru Československé republiky.²³

V roce 1930 tak území Podkarpatské Rusi zaujímal 12 694 km² v rámci Československa, a při sčítání lidu v témže roce na tomto území žilo 33 961 Čechů a Slováků.²⁴ Z těchto statistik vyplývá, že vazby československého obyvatelstva s ukrajinským byly opravdu těsné. Je zřejmé, že se tyto dva národy ovlivňovaly i kulturně.

²² RYCHLÍK, Jan a Magdaléna RYCHLÍKOVÁ. *Podkarpatská Rus v dějinách Československa 1918-1946*. Praha: Vyšehrad, 2016. ISBN 978-80-7429-556-0. Str. 7

²³ RYCHLÍK, Jan, Bohdan ZILYNSKYJ a Paul R. MAGOCSI. *Dějiny Ukrajiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-409-1. Str. 271

²⁴ RYCHLÍK, Jan a Magdaléna RYCHLÍKOVÁ. *Podkarpatská Rus v dějinách Československa 1918-1946*. Praha: Vyšehrad, 2016. ISBN 978-80-7429-556-0. Str. 7

Po druhé světové válce však Ukrajina nemohla navázat žádné diplomatické vztahy, neboť zde byla velmi patrná nadvláda Sovětského svazu, o čemž svědčí podepsání smlouvy v červnu roku 1945, kdy byla Zakarpatská Ukrajina předána Sovětskému svazu. Samotného podpisu této smlouvy se však neúčastnil žádný ze zástupců Ukrajiny. A tak stejně jako Československo, byla i Ukrajina v „područí“ SSSR až do devadesátých let dvacátého století.²⁵

6.2. Historické aspekty migrace Ukrajinců na území České republiky po roce 1989

Považuji za nutné přiblížit aspekty migrace Ukrajinců do České republiky po roce 1989, neboť se jednalo převážně o pracovní migraci, a právě tato migrace hraje velkou roli i v mém nestructurovaném rozhovoru s výzkumným vzorkem.

Stejně jako Československo, tak i Ukrajina se v devadesátých letech osamostatnila od nadvlády Sovětského svazu. „Dne 24. srpna 1991 vyhlásil ukrajinský parlament téměř jednomyslně nezávislost své země s tím, že se k ní má vyjádřit celostátní referendum 1. prosince“.²⁶ Při tomto referendu hlasovala většina ukrajinské populace pro nezávislost. Právě výsledek tohoto referenda vedl k tomu, že samostatnost Ukrajiny byla uznána hned následující den Kanadou a Polskem, Ruská federace tuto nezávislost uznala 5. prosince a USA nezávislost Ukrajiny oficiálně uznala dne 25. prosince.²⁷

Z historického hlediska bylo povědomí o České republice v mysli Ukrajinců hluboce zakořeněno. Není proto divu, že se po sametové revoluci stali Ukrajinci jednou z největších imigračních komunit v České republice.

Důvody jejich migrace do naší země byly prosté. Ukrajinská ekonomika byla po pádu Sovětského svazu a jeho plánovaného hospodářství v krizi, upadla do hyperinflace a docházelo ke sporným privatizacím a k masivnímu zavírání továren. Z těchto důvodů se velké množství Ukrajinců rozhodlo hledat práci v zahraničí. Česká republika byla jedna

25

RYCHLÍK, Jan, Bohdan ZILYNSKYJ a Paul R. MAGOCSI. *Dějiny Ukrajiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-409-1. Str. 370

26

Tamtéž str. 396

27

Tamtéž str. 397

z nejlepších možných variant. Důvodů bylo více, například relativní blízkost, poptávka po levné pracovní síle v České republice a také příbuzný slovanský jazyk. S pomocí něho byly počáteční týdny pobytu v nové zemi jednodušší díky možnosti, se alespoň v základních oblastech života domluvit.²⁸ „V prvních letech „svobody“, kterou můžeme vymezit roky 1990 – 1996, panoval v souladu s oficiálním ekonomickým (neo)liberalismem přístup, jenž se nesnažil migrace potlačovat a obvykle ani příliš usměrňovat, ale pouze evidovat a případně výjimečně zasáhnout proti cizincům porušujícím právní řád.“²⁹

V této době upravoval pobytový režim cizinců na území České a Slovenské Federativní Republiky zákon č. 123/1992 Sb., ze dne 4. března 1992, o pobytu cizinců na území České a Slovenské Federativní Republiky, kdy tato úprava platila v České republice až do roku 1999, na rozdíl od Slovenska. Pro cizince migrujících do České republiky však v této době bylo velmi důležité to, že podle tohoto zákona mohli do České republiky přijet jako turisté, mohli si zde najít zaměstnání a na základě toho požádat o pobyt. Ztížené však bylo získání samotného trvalého pobytu či státního občanství, což v konečném důsledku takřka neumožňovalo naturalizaci těchto osob.

Druhá polovina devadesátých let pak přinesla v politice naší republiky výraznou změnu. Začalo se stále výrazněji hovořit o regulaci přistěhovalectví, kdy byly legislativně přijaty dva značně restriktivní zákony, a těmi byly právě Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, a druhým pak Zákon č. 325/1999 Sb. o azylu, které byly účinné od 1. ledna 2000. Oba tyto zákony s jistými novelami jsou platné i v současné době.

Mezi důležité změny, jež tyto zákony přinesly, zejména pak Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, bylo to, že cizinci již nemohli žádat o zaměstnání z turistického víza. Bylo nutné žádosti o zaměstnání nebo podnikání podávat přímo na zastupitelských úřadech. Jedním z pozitiv byla možnost získání trvalého pobytu na území České republiky a poté i možnost získání státního občanství.

²⁸

PAVLÍKOVÁ, Eva a Karel SLÁDEK. *Sociální situace a religiozita ukrajinských migrantů v ČR: kolektivní monografie*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. ISBN 978-80-86818-95-5. Str. 14

²⁹

SCHEU, Harald Christian a Ednan ASLAN. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0. Str. 139

Tato úprava pak tedy vedla k tomu, že ekonomická migrace se mohla legálně změnit na trvalé přistěhovalectví. A však právě možnost regulace nově příchozích cizinců na český trh práce prostřednictvím podávaných pracovních či podnikatelských žádostí na konzulátech vedlo například k tomu, že v roce 2009 byla celkem výrazná snaha snížit počty nově příchozích zaměstnanců, a to právě kvůli světové hospodářské krizi. Na základě tohoto faktu byla víza na konzulátech zamítána.³⁰

Jaký má tedy příchod ekonomických migrantů vliv na trh práce přijímací země? „*Migranti v přijímacích zemích nezřídka zaplňují mezery na trhu práce. Zaujímají buď pozice požadující vysokou kvalifikaci, na něž se hlásí malé množství patřičně kvalifikovaných zájemců z domácí populace, nebo přijímají nejistá pracovní místa s nízkými mzdami a nízkým sociálním statusem, o něž domácí pracovní síly nemají zájem.*“³¹

V posledních letech můžeme říci, že například výkopové práce, které jsou považovány právě za práci s nízkým sociálním statusem, a domácí o tuto práci zájem nemají, bývají placeny mnohem lépe, než tomu bývalo například před pěti či deseti lety. Důvodem je fakt, že o tuto práci mají cizinci z třetích zemí zájem, odvádějí je kvalitně, a firma, která tyto lidi zaměstnává, si chce tyto pracovníky udržet.

30

Tamtéž, str. 139-141

31

ŠTICA, Petr. *Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky*. Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN 978-80-87853-20-7. Str. 37

6.3. Jazyk jako důležitá součást identity a etnicity

Jazyk je důležitou součástí každé kultury a znalost jazyka hostitelské země je jistě jedním z nejdůležitějších aspektů, které napomáhají integraci do dané společnosti. Pokusím se ve stručnosti přiblížit důležitost znalosti jazyka a také možnosti udržení si vlastní identity k zemi původu, bez ohledu na to, že se jedinec rozhodne pro trvalé usídlení v jiné zemi.

Za hlavní znak etnicity bývá obvykle označován jazyk. Současný odhad je, že na světě je asi 5-6 tisíc „živých“ jazyků, přičemž tyto jazyky na základě asimilačních procesů mizí. Pro zachování mizejících menšinových etnik a pro jejich zachování jazyků a kultur slouží tzv. decentralizační programy, které se snaží posílit regionální identitu. Nelze lidskou existenci redukovat pouze na ryze pragmatický aspekt, takže pokládání otázek typu: „K čemu je vlastně dobré usilovat o zachování mizejících etnik a jejich jazyků, vždyť je to prostě přirozený vývoj kultur?“ zkrátka nejsou na místě. Faktem však zůstává to, že každý svobodný člověk má právo na sebeurčení a svobodnou volbu opuštění či uchování vlastního jazyka. Je tedy na každém z jednotlivců, zda „hodí svůj jazyk přes palubu“, a podřídí se majoritě a jejich jazyku z důvodu mnohem výhodnější pozice například na pracovním trhu, nebo zda zůstane svému jazyku věrný a bude jej chránit pro další generace. Z posledních let je pak zásadní zjištění, že etnická a jazyková revitalizace je realizovatelná, což můžeme chápat i jako obrovský pokrok v boji proti diskriminaci a prosazování lidských práv.³²

Velkou roli hrají různá sdružení a spolky. Pro samotné Ukrajince žijící na území České republiky jsou výraznou pomocí při zachování kulturních nebo jazykových vazeb na svou zem. Jedním z nich je „Ukrajinská iniciativa“. V současnosti se jedná o jedno z nejaktivnějších sdružení v rámci působnosti v České republice. Zabývá se opravdu širokou škálou činností. „*Usiluje o udržení a rozvíjení ukrajinské kultury v rámci ukrajinské minority, snaží se zpřístupnit ukrajinskou kulturu české majoritě, podporuje kulturní a osvětovou činnost. Aktivně pomáhá ukrajinským občanům, kteří dlouhodobě či trvale žijí v České republice.*“³³ Zároveň spolupracuje s českými institucemi věnujícími se česko-ukrajinským vztahům, a to v řadě oblastí jakými jsou politika, věda či kultura. Tato organizace zároveň

³²

ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Cargo Publishers, 2001. Mikros. ISBN 80-902-9521-5. Str. 32-62

³³

BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ, ed. *Etnické komunity v kulturním kontextu*. Praha: Ermat, 2008. ISBN 978-80-87178-01-0. Str. 153

spolupracuje s Velvyslanectvím Ukrajiny v České republice nebo s Úřadem vlády České republiky. Toto sdružení má i svou hudební skupinu IGNIS, a v neposlední řadě také vydává časopis „Porohy“, který je psán převážně v ukrajinštině s českým resumé.³⁴

Jejich činnost a akce lze sledovat přímo na jejich internetových stránkách www.ukrajinci.cz. Je jasné a nezpochybnitelné, že zvládnutí českého jazyka napomáhá samotné integraci do naší společnosti, ale podpora těchto iniciativ je též důležitá. Tyto iniciativy zachovávají kulturní a jazykovou stopu dané kultury, pomáhají nezapomínat zde žijícím Ukrajincům, odkud k nám přišli a jaké jsou jejich kořeny, zvyky a tradice.

34

Tamtéž, str.152-154

7. PŘÍPADOVÁ STUDIE

7.1. Představení respondenta

Z důvodu ochrany soukromí respondenta nebudu ve své práci uvádět jeho jméno. Respondent se narodil v roce 1985 a pochází ze severozápadní Ukrajiny z jednoho z větších měst, vzdálených asi 270 km od slovensko-ukrajinských hranic. Je svobodný a v nedávné době úspěšně složil zkoušky z jazyka a reálií pro účely udělování státního občanství České republiky. Stal se tak plnohodnotným občanem České republiky. Respondent pracuje v jedné ze stavebních firem v Libereckém kraji.

7.2. Nestrukturovaný rozhovor s respondentem

Tato podkapitola je psána jako přímá řeč respondenta a to z toho důvodu, že se jedná o nestrukturovaný rozhovor. Následné otázky jsou položeny až po ukončení jeho vyprávění. Rozhovor jsme společně uskutečnili u respondenta doma dne 11.2.2018, kdy jsem si tento dialog nahrával na audio, a poté přepsal. Umístění celého rozhovoru do této části práce považuji za důležité, neboť na něho navazují další podkapitoly. Právě další podkapitoly by bez přečtení tohoto textu postrádaly smysl.

Dřív, než Ti začnu vyprávět svůj životní příběh, Ti chci říct, že jsem strašně šťastný, že se mi podařilo udělat ty zkoušky o občanství. Díky získání občanství už nemusím řešit pořád nějaká pravidla pro cestování, a když budu chtít vyrazit někam do ciziny, tak jako občan České republiky a vlastně už i občan Evropské unie, to pro mě bude všechno daleko snazší. Nebudu muset řešit pořád nějaká turistická víza, protože Ukrajina má vízovou povinnost do mnoha států světa. Teď už pro mě bude vše daleko snazší, a budu moc s přítelkyní nebo s kamarády daleko více cestovat.

No, jak začít. Narodil jsem se v jednom z větších měst na severozápadě Ukrajiny v roce 1985. Děťství jsem měl fakt pěkný a vzpomínám na něj moc rád. Je pravda, že taťka od nás odešel, když mi bylo asi pět let, ale bydleli jsme s mamkou ve velkém domě společně s dědou a s babičkou a taky s tetou a se strejdou. Když jsme ještě patřili pod Sovětský svaz, tak měl děda fakt skvělou práci. Dělal vedoucího provozu v jedné z ohromných fabrik, která vyráběla pneumatiky do nákladňáků a autobusů pro celý Sovětský svaz, tak že to byla fakt velmi dobrá práce. A právě díky tomu, jak se dědovi v práci dařilo, tak vždycky dostával

nějaké poukazy na dovolenou k moři. Nebyl problém, abychom jezdili tak třikrát do roka k moři na Krym. Všechno jsme měli hrazené. Dopravu, ubytování, jídlo, to všechno hradila fabrika. V dětství jsem si teda docela užíval.

Moje mamka má vystudovanou vysokou školu a pracovala jako učitelka v jedné z mnoha škol v našem městě. Učila jazyky, hlavně ruštinu, ale měla vystudovanou i ukrajinštinu, kterou taky učila. Z dětství si třeba pamatuju, jak jsme jezdili na Krym, že tam žilo hodně krymských Tatarů. Ty tam jsou historicky strašně dlouho, předky mají v Turecku, vypadají i jako Turci, ale jsou to už po staletí Ukrajinci, kteří mají ale svůj jazyk. Když se mezi sebou bavili, tak jsem jim vůbec nerozuměl. Na Krymu se ale nejvíc mluvilo rusky. Vůbec celá východní Ukrajina víc mluvila rusky, to u nás se mluvilo normálně ukrajinsky. Když pak došlo k rozpadu Sovětského svazu a v roce 1991 vznikla samostatná Ukrajina, tak se začalo všechno hroutit. Najednou se začaly hojně zavírat různé fabriky v okolí, protože už nebyl takový odbyt toho, co vyráběly. Přestalo se vyvážet do Ruska, kdy to byl největší odbyt zboží. A mamka v práci to měla taky čím dál těžší. Najednou přišla reforma ve školství a měla se začít hromadně učit ve školách jen ukrajinština. Ruština byla zrušená a měla se učit jen ukrajinština. To byl cekem problém na východě Ukrajiny, kdy tam vždycky mluvili ruštinou, a vím, že tam s tím měli problémy. Jenže v našem městě bylo těch učitelek na ukrajinštinu strašně moc, a tak byl velký přetlak na pozice učitelek. V té době, co začali propouštět s fabrik, tak hodně lidí začalo jezdit do Česka za prací. Odjely tam i nějaké mamky kamarádky, které už nemohly sehnat práci ve školství. Mamka si pak s nimi psala, kdy jí pořád lanařily, ať za nimi přijede, že jí v Čechách přes nějakého mafiána zařídí práci, a že si tam vydělá daleko víc, než doma.

Když mi bylo nějakých čtrnáct, tak mamka odjela do Čech, a já zůstal bydlet s babičkou a s dědou. Po devítileté základní škole jsem šel na učňák, kdy jsem se šel učit na skláře. Na Ukrajině je školství jiné než tady. Buď jdeš po devíti letech na učňák, a pak můžeš studovat vysokou školu, nebo můžeš chodit na základku jedenáct let, a pak můžeš jít na vysokou školu, ale tam je to většinou o tom, jestli na to máš peníze a samozřejmě, jestli jsi chytrý. Já šel na skláře, a tam se šlo vyučit už za dva roky. Ale super bylo to, že jsme při škole, jako praxi normálně chodili do práce jako starý chlapi, tak že jsme třeba dělali od šesti od rána do šesti do večera a normálně jsme dostávali peníze. To bylo super, protože jsem nechtěl chodit za dědou, ať mi koupí kolo a podobně, vydělával jsem si sám, a koupil jsem si, co jsem chtěl.

Vím, že mamka posílala domu dědovi a babičce peníze, ale nevím kolik to bylo. Mamka začala v Čechách pracovat někde v Ústeckém kraji jako uklízečka, a pak se nějak přestěhovala do Libereckého kraje, kde si našla práci nejdřív jako uklízečka, a pak jako kuchařka, kdy v téhle práci je dodnes. Tam poznala svého nynějšího manžela. Je to Čech, teď spolu normálně žijí v bytě a mamka je spokojená.

Já jsem po svém vyučení jen čekal, až dostanu v osmnácti cestovní pas a chtěl jsem hned odjet do Čech za mamkou. Když se mi to podařilo, tak mi mamka přes jednoho mafiána zařídila vízum, jako OSVČ, a já jsem mohl přijet do Čech. Když jsem přijel, tak jsem začal bydlet u mamky. Ze začátku jsem začal pracovat v jedné z pekáren, kde jsem potkával i jiné Ukrajince. Když jsem se s nimi bavil, tak mi bylo jasné, že já chci něco jiného. Oni bydleli na ubytovně, a když měli volno, tak jen popíjeli a váleli se. Já jsem věděl, že se na Ukrajinu vrátit nechci. Politická situace tam nebyla dobrá a v Čechách se mi moc líbilo. Strašně důležitý pro mě bylo naučit se česky. V té pekárně jsem občas poslouchal český pracovníky, jak se baví a snažil jsem se jim trochu porozumět, ale bylo to těžký. Tím, že mamka už v Čechách byla déle, uměla česky líp, tak mě doma učila, a taky mi hodně pomohlo, když jsem koukal na českou televizi. V pekárně jsem ale zůstat nechtěl, a tak přes mamky známé Čechy jsem sehnal práci v jedné ze stavebních firem. Začínal jsem normálně výkopovými pracemi. Pamatuju si, že první práce, co jsem musel dělat, byly výkopy pro plynofikaci jedné vesnice. V té práci jsem potkal i nějaké Ukrajince, kteří tam pracovali už delší dobu a třeba opravovali stroje a podobně, ale s těma jsem se moc nepotkával, protože oni byli na dílně a já jezdil všude možně.

Když mi končilo moje vízum, tak jsem ho potřeboval prodloužit. Vůbec jsem nevěděl, kam všude musím jít, a tak mi zase pomohl ten mafián. Za prodloužení chtěl 30000,-Kč. Bylo to dost peněz, ale ty ceny takhle byly a já si šetřil peníze. Je strašně těžký si něco zařídit, když vůbec neznáte zákony, nevíte, na jaký úřady musíte chodit, co všechno je k tomu potřeba. On mi dal podepsat plné moci, a já si pak jen došel na cizineckou policii s pasem pro nové vízum, které už jsem měl na dva roky. Už když mi vyřizoval to první vízum, tak mi po příjezdu řekl, jak a co mám platit. Myslím zdravotní a sociální, abych neměl dluh. To strašně pomůže, protože nevíte nic.

Do práce jsem chodil rád. Pro mě bylo důležitý, že jsem se tam daleko víc začal potkávat s Čechy, díky kterým jsem se brzo naučil mluvit dobře česky. Byla tam fajn parta a věděl jsem, že když budu dobře pracovat, tak šéf si toho všimne a dá mi i lepší práci. A přesně tak to bylo. Šéf mi zaplatil školení na elektrosvářečku, pak jsem si udělal řidičák na traktor

a auto, to mi taky zaplatila firma, a udělal jsem si strojnický průkaz na pásové a kolové bagry. No a začal jsem dělat s bagrem a tak dál. Parta v práci byla super a byli tam i kluci stejně starý jako já, tak že jsem s nimi začal chodit na pivo, na diskotéky, brali mě do kina a na různé výlety. Právě díky nim jsem začal poznávat i okolí a větší města, jako jsou třeba Praha, Brno nebo Plzeň. A i díky nim jsem se seznámil s jedním policistou, co byl jejich kamarád. Ten mi hodně pomohl s dalším vyřizováním prodloužení pobytu. Už jsem nepotřeboval mafiána. Ten policista mi řekl, co všechno potřebuju, kde se to zařizuje, a lidi z firmy to pak se mnou všechno objeli a pomohli mi prodloužit si zase pobyt. No a po pěti letech pobytu tady jsem si mohl vyřídit trvalý pobyt. Nebylo to nějak složitý, ten kamarád mi zase řekl, co všechno potřebuju. Víím, že si ověřovali, jestli nemám nějaký nedoplatky na zdravotním nebo sociálním, ale to jsem si vždy pečlivě platil, a taky šéf chtěl, abych tohle měl vždy v pořádku, kvůli případnému úrazu v práci a podobně. Takže po pěti letech jsem měl už trvalý pobyt, kdy ten pobyt byl už do pasu na pět let, tak že jsem nemusel už každý dva roky na policii pro prodloužení víza.

No, a pak už bylo na čase se taky odstěhovat od mamky. Bydlení u ní bylo fajn, člověk nemusel vařit, o nájem jsem se s ní dělil, takže náklady na bydlení nebyly tak velké. Jeden z důvodů byl, že se mamka vdala a já už jsem se chtěl taky odstěhovat, abych měl svoje soukromí. Zase přes kamaráda jsem si sehnal podnájem a bydlím tam pořád.

V práci jsem byl spokojený, dokonce už mi po tak dlouhý době, co jsem tam dělal, dal šéf takovou důvěru, že když máme rozdělaných víc staveb, tak já vždycky řídím tu stavbu, kterou dostanu na starost. Takže je na mně, abych vždy rozdělil práci lidem, dohlížel na to, aby se všechno stíhalo podle harmonogramu a v případě jakýchkoliv problémů všechny řešil.

Nevím, co bych ti dál řekl, nebo co chceš ještě vědět. Snad ještě co je celkem důležité alespoň pro mě je to, že asi před třemi lety mě šéf přijal jako zaměstnance, tak že už nejsem jako OSVČ, ale mám normálně pracovní smlouvu a jsem zaměstnanec firmy. Tak to je tak ve velké stručnosti můj život.

Otázka: Chci ti moc poděkovat za Tvůj čas, a že jsi nás nechal nahlédnout do tvého života. I přes to bych pár otázek měl. Jaký máš názor na mafiány, o kterých jsi mluvil?

Odpověď: Víím, že je asi hodně lidí odsuzuje, ale jsou to prostě lidi, kteří pomáhají Ukrajincům po jejich příjezdu. Vědí, jaké úřady musí obejít, znají zákony, vědí, na co máš nárok, a co všechno potřebuješ mít v pořádku, abys nedostal deport. Jasně, nebudou to dělat zadarmo, to je logické, ale ty lidi to raději zaplatí, protože vědí, že sami by si to asi těžko zařídili, a mafiáni vědí, co dělají.

Otázka: Tak že s tím souhlasíš? To ti na tom vážně nic nevadí?

Odpověď: Tak určitě se s tím neztotožňuju. Co mně třeba vadí, je to, že když si chce člověk vyřídit třeba pozvání nějakého příbuzného do Čech třeba na návštěvu na měsíc, tak musí doložit na cizineckou policii finanční prostředky jako záruku toho, že když bude nějaký problém, tak má peníze na to, aby se o toho příbuzného postaral, měl peníze na jeho letenku zpět domů a podobně. A ta částka je třeba 70 000,-Kč nebo i víc. A ty lidi tolik peněz nemají. Takže se to běžně dělá tak, že mafián Ti půjčí ty peníze, Ty si je vložíš na svůj účet, necháš si od banky udělat výpis z účtu, abys policii doložil, že ty peníze máš, pak je zase z účtu vybereš, vrátíš je mafiánovi a za tohle půjčení peněz na jeden, dva dny, si třeba řekne 3 000,-Kč. Tohle je prostě fakt, který se děje. A ty lidi toho prostě využívají, protože tolik peněz našetřených nemají.

Otázka: A co ty? Měl jsi někdy problémy s policií?

Odpověď: No, abych řekl pravdu, tak jednou jo. Každý v životě dělá chyby a já jsem taky udělal. Byli jsme s kamarády z práce posedět v hospodě, kdy jeden vzal auto. No a nějak se to rozjelo, a když jsme platili, tak bylo jasné, že ani jeden z nich nebude schopný řídit. Domu to bylo asi dva kilometry, a tak jsem si řekl, že to odřídím. Jenže jak to tak bývá, zákon schválnosti, zastavili mě policajti. Tím, že jsem nikdy nechtěl mít nějaké problémy, tak jsem spolupracoval, dechovou zkoušku jsem neodmítl, a nadýchal jsem 1,2 promile. Dostal jsem zákaz řízení na jeden rok, kdy jsem po půl roce zažádal o prominutí trestu a vrátili mi ho, a taky jsem dostal pokutu.

Otázka: Byla to pro tebe nějaká komplikace?

Odpověď: Měl jsem velké štěstí v tom, že už jsem měl trvalý pobyt. Vzhledem k tomu, že jsem nadýchal víc jak jedno promile, tak už šlo o trestný čin, a ten trest mi byl zapsán do rejstříku trestů. Kdybych ten trvalý pobyt neměl, a šel žádat o prodloužení dlouhodobého pobytu, tak tam se dokládá čistý výpis z rejstříku trestů, a ten bych neměl. Tak že bych to prodloužení nedostal, a musel bych se vrátit na Ukrajinu. Až potom jsem se dozvěděl, že je normálně mezi Ukrajinci rozkřiknuté, že pokud je zastaví policie, ať dechovou zkoušku odmítnou. Dostanou sice větší pokutu a maximální zákaz řízení, ale je to jen přestupek, a ten se nezapisuje do rejstříku trestů. Takže pokud si poté jdou požádat o prodloužení pobytu, tak mají rejstřík trestů pořád čistý, a pokud mají i další papíry v pořádku, tak jim pobyt normálně prodlouží. To mi přijde úplně postavený na hlavu, že je vlastně lepší nespolupracovat s policií, myslím teda v tomhle konkrétním případě, a jsi na tom líp, než kdybys spolupracoval.

Otázka: Vidiš nějaké zásadní rozdíly v chování Ukrajinců, kteří tu nechtějí zůstat natrvalo jako ty, a ve Tvém chování vůči majoritní společnosti? Myslím vůči Čechům?

Odpověď: Musím říci, že ty rozdíly tu jsou celkem velké. Znáám chlapy z Ukrajiny, kteří sem jezdí dělat. Dělají třeba jen výkopové práce, protože i tyhle jsou už celkem slušně zaplacené. Tady to z Čechů nikdo dělat nechce, protože to je špinavá práce, a tak firmy jsou rády, když na tu práci někoho mají, a tak ho i dobře zaplatí. Makají třeba i neděle, aby vydělali co nejvíce peněz, pak se vrátí zpět na Ukrajinu a z vydělaných peněz si tam pak postupně staví rodinné domy a žijí tam v pohodě. A na nich poznáš, že jim je jedno, co si o nich tady Češi v práci myslí. Nějak se s nimi moc nebaví, drží jen spolu, pomáhají si jen mezi sebou, a ti ostatní jim jsou ukradený. Já, když jsem přijel, tak pro mě bylo důležité s nimi vycházet, snažil jsem se jim vyjít vstříc, pomáhat jim, protože jsem chtěl zapadnout mezi ně, aby mě brali. A myslím si, že to byl jeden z důvodů, že mě vzali mezi sebe jako kamaráda, a pak jsem s nimi mohl podnikat různé výlety a poznávat Čechy tak, jak je hodně Ukrajinců nezná.

Otázka: Mám na tebe ještě pár posledních otázek. Jaký vztah máš se svým šéfem, a co si myslíš, že bylo nejdůležitější v tom, že ti šéf dal tak velkou důvěru?

Odpověď: Musím říci, že jedna z nejdůležitějších věcí byla ta, že kdykoliv šéf potřeboval, jestli bych mohl přijít třeba v neděli, nebo někdy zůstat v práci déle, tak jsem mu to nikdy neodmítl. Protože při té práci jsem se pořád učil nové věci, a on viděl, že mi to jde, a proto mi i pak platil ty kurzy a podobně. Mě ta práce bavila a nechtěl jsem o ni přijít. Navíc i kolegové v práci mě začali brát jako kamaráda, a to pak všechno funguje daleko líp. No a asi proto, že už jsem ve firmě tak dlouho a šéf se na mě může spolehnout, tak mi dal takovou důvěru. A co se týče šéfa, tak s ním mám super vztah. Tykáme si, chodíme na pivo, a párkrát do roka vyrazíme s ostatními na nějaké akce, jako třeba na vodu a podobně.

Otázka: Můžeš mi ve stručnosti říct, co pro Tebe bylo nejdůležitější, abys zapadl do té party lidí, mezi Čechy?

Odpověď: Tak určitě bylo nejdůležitější naučit se jazyk. Tím, že jsem nebydlel na žádné ubytovně s jinými Ukrajinci, kde by se mluvilo jen ukrajinsky, ale s mamkou, tak jsem se učil s ní doma česky a hlavně od kluků v práci. Nebyl jsem v kolektivu Ukrajinců ale Čechů, a tam se člověk naučí nejlíp. Tím, že mě pokládali za kamaráda, tak mě všude brali, a já poznal, jak se Češi baví, co mají rádi, jaký mají druh humoru a tak dál. Prostě jsem se tu začal cítit jako doma, a teď už jsem si udělal i občanství, a je ze mě Čech.

Otázka: Tak že se teď už cítíš jako Čech, nebo v sobě ještě cítíš vztah k Ukrajině?

Odpověď: Na Ukrajinu určitě nezapomínám a nezapomenu. Mám tam ještě příbuzné, ale za tu dobu jsem tam byl asi třikrát. To mamka tam jezdí častěji. Pro mě je už domov tady. Na Ukrajinu už mě nic netáhne. Jsem tu víc jak patnáct let a to je dlouhá doba. Mám tu přítelkyni, kamarády, prostě můj domov je už tady. Mamka to tak nemá. Ačkoliv tu žije déle jak já, má manžela z Čech, tak si občanství dělat nechce. Pořád si volá a píše s tetou i se strejdou, pořád používá ukrajinštinu, když s nimi mluví. Jako určitě se na Ukrajinu vracet nechce, ale pořád má k ní nějaký silný vztah a chce být prostě Ukrajinkou. Ona je moc vděčná za to, že v Čechách může žít tak, jak by na Ukrajině určitě nemohla, ale ona má ten vztah k Ukrajině prostě daleko hlubší než já.

Otázka: Mám na tebe poslední otázku. Jistě jsi za dobu svého působení ve firmě potkal mnoho jiných Ukrajinců i z jiných firem. Jaké největší problémy uváděli, nebo uvádí, ohledně získávání pracovních povolení v České republice?

Odpověď: Tak určitě si pamatuju dobu v roce 2010. To vím, že hodně lidem neprodloužili víza za účelem zaměstnání, protože to byla ta krize, nebyla práce, a tak hodně lidí se muselo vrátit na Ukrajinu. To bylo hodně znát i v jiných firmách, s kterými se na stavbách setkáváme. Hodně Ukrajinců, kteří tu pracovali i déle, prostě nedostali smlouvy, a museli se vrátit domů. A v dnešní době setkávám na stavbách lidi, kteří pracují na polská víza, a to vím, že se taky nemůže. Když se s nimi bavím, tak mi hodně z nich říká, proč to tak je. Na Ukrajině je v poslední době hodně známo, že získat pracovní vízum nad 90 dní, tedy takové, aby tu člověk mohl rok pracovat, je takřka nemožné. Říká se, že jich hodně zamítají, a proto si už ani Ukrajinci o tyto víza nežadají, a spíše si vyřídí stejné vízum v Polsku, kde takový problém není. Potom se dostanou na to polské vízum do Evropské unie, a jedou hned do Čech, kde mají kamarády, a pracují tady, ačkoliv vědí, že na polské vízum tu pracovat nesmějí. Jezdí sem dělat proto, že tu je víc práce než v Polsku, a také lépe placená. Vědí, že jim hrozí deport, když je policie chytne, ale stejně to riskují, protože jim ty peníze za to riziko stojí. A pokud už si chtějí zařídit české vízum, tak na konzulátu žádají jen o to krátkodobé, do 90 dní, to se povoluje. Ale tam je podmínka, že tohle vízum můžete dostat maximálně dvakrát do roka, to znamená, že v jednom roce tu můžete dělat maximálně půl roku a hlavně si to prodloužení musíte vyřídit na Ukrajině. Kdybys měl to vízum nad 90 dní, tak to se může normálně prodloužit tady v republice. Tohle jsou asi ty největší problémy, o kterých vím. I když ve firmách teď chybí zaměstnanci třeba na výkopové práce a podobně, protože z Čechů to nikdo dělat nechce, tak firmy nemají možnost zaměstnat Ukrajince, protože tu prostě nejsou. Ano, firma může vzít ty pracovníky s polskými vízy, ale pak podstupují riziko, že když je chytne cizinecká policie, tak pak i firma může dostat velké pokuty od inspektorátů práce.

Ještě jednou Ti chci moc poděkovat za Tvůj čas a za to, že ses s námi podělil o své životní zkušenosti.

7.3. Popis dosažených výsledků

Z poskytnutého rozhovoru a informací je více než jasné, jaké aspekty hrály největší roli při integraci respondenta do majoritní společnosti v České republice. Jedním z nejdůležitějších hledisek pro samotnou integraci bylo naučení se jazyka majoritní společnosti. Toto učení jazyka se také velmi odvíjelo od faktu, že respondent byl úzce spjat se spolupracovníky z České republiky, díky kterým bylo učení jazyka daleko jednodušší. Jak sám respondent uvedl, tak pro něho bylo velmi důležité to, že se nepohyboval pouze mezi ukrajinskou menšinou někde na ubytovně, ale že žil společně se svou matkou v jedné domácnosti, od které se český jazyk učil, a také že v pracovním kolektivu musel česky mluvit se svými spolupracovníky. Díky navázání vztahů na pracovišti si poté v majoritní společnosti našel kamarády, kteří ho brali na různé výlety a jiné akce, díky kterým poznával kulturu, zvyky a hodnoty majoritní společnosti.

Všechny výše uvedené aspekty integrace pak vedly k tomu, že se respondent čím dál více cítil v naší společnosti jako doma, což nakonec vyústilo i k tomu, že se rozhodl splnit zkoušky z jazyka a reálií pro účely udělování státního občanství České republiky. Po úspěšném splnění těchto zkoušek se tak stal občanem České republiky. Jak sám respondent uvedl, jedním z nejdůležitějších přínosů pro něho je fakt, že v případě rozhodnutí odcestovat někam na dovolenou nebo podobně, již jako občan České republiky a člen Evropské unie nebude muset řešit problémy s udělováním turistických víz, neboť jako Ukrajinec měl daleko větší vízovou povinnost do ostatních států světa.

7.4. Analýza výsledků a jejich komparace s výsledky podobného výzkumu

Vzhledem k tomu, že se jedná o případovou studii týkající se pouze jednoho respondenta, nelze jednoznačně samotné hodnocení a závěry tohoto zkoumání aplikovat automaticky. Nicméně pokud nahlédneme do podobné studie týkající se integrace této menšiny do naší majoritní společnosti, tak můžeme konstatovat, že výsledky mé studie s touto korespondují. „*Samotná struktura zahraniční pracovní migrace je tedy podmíněna: legislativními podmínkami, hospodářským vývojem v cílové a zdrojové zemi migrace, poptávkou po pracovní síle, rolí cizinců na trhu práce a v neposlední řadě také vytvořenou strukturou migračních sítí.*“³⁵ Hlavními faktory, kterými si tito cizinci získávají rozhodující dovednosti pro začlenění do české společnosti, jsou v první řadě znalost jazyka majoritní společnosti, dále pak informovanost o životě této společnosti, a v neposlední řadě pak volnočasové aktivity, při kterých se setkávají s příslušníky majoritní společnosti.³⁶

Jako i v jiných studiích, je rozhodně nejdůležitějším faktorem integrace právě znalost jazyka. „*Jazyk je hlavním médiem, jehož prostřednictvím sobě navzájem a potom také budoucím generacím předáváme zprávy, dotazy, znalosti a hodnoty. Jazyk je hlavním prostředkem sociálního života, neboť zprostředkovává sociální interakci. Jazyk je tedy nezbytný pro všechny společnosti a pro vývoj kultury. Slouží také k označení toho, kdo jsme, neboť to, jakým jazykem, a často i jakým způsobem, mluvíme, je prvotním znakem naší sociální identity.*“³⁷

Samotné učení jazyka je úzce navázáno na vztahy jedince s příslušníky majority. Jak sám respondent uvedl, byl to pro něho jeden z významných faktorů, díky kterému se jazyk naučil tak dobře. Nebezpečí tkví právě v uzavřenosti minority vůči majoritní společnosti. Pokud spolu Ukrajinci pracují v jedné práci, poté přijdou na ubytovnu, kde spolu opět mluví jen svým rodným jazykem, pak je těžké se jazyk země, v které pracují, naučit. Musíme však

³⁵

POŘÍZKOVÁ, Hana. *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice: postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. Praha: VÚPSV, 2008. ISBN 978-80-87007-83-9. Str. 17

³⁶

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-023-0.

³⁷

MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-25-0. Str. 38

poukázat na fakt, že jde o samotný zájem jedinců chtít se integrovat. „*Někteří z nich využívají povolení k pobytu v České republice a snaží se zlepšit finanční situaci svou a svých rodin*“.³⁸

Jak i respondent uváděl, jsou zde skupiny, které využívají pracovních povolení k výdělku peněz, které by si na Ukrajině nemohli vydělat. Poté se s těmito finančními prostředky vrací do země původu, kde tyto peníze použijí na stavbu svých domů a na následný „lepší“ život ve své vlasti.

Fakt, že navázání kontaktů ať už pracovních, tak i přátelských s příslušníky majoritní společnosti, je pro integraci opět velmi důležitý, je nezpochybnitelný. Jestliže takový jedinec tyto kontakty má a udržuje je, potom je schopen se daleko blíže seznámit s kulturními zvyklostmi dané společnosti. Díky těmto kontaktům se pak při volnočasových aktivitách může společně s ostatními věnovat cestování a poznávání krajiny a země, kterou může po nějaké době považovat za svůj domov. Pokud pak jedinec přijme hodnoty majoritní společnosti za své a rozhodne se pro trvalý pobyt v zemi, která mu nabídla možnost „nového začátku“, pak už chybí jen krůček k rozhodnutí, přijmout i občanství této země. Jak ale ukazuje rozhovor s respondentem, samotný trvalý pobyt a integrace nemusí vést k rozhodnutí toto občanství získat, ačkoliv může vést k určitým výhodám například v možnosti cestování. Matka respondenta, byť již v naší zemi žije takřka dvacet let, tak se nechce vzdát svého občanství a má stále velké vazby k Ukrajině. Je to jistě dáno i dobou jejího života, kterou ona sama strávila na Ukrajině před tím, než se rozhodla odjet za prací do Čech. Její kulturní a společenské vazby byly jistě daleko silnější, než vazby respondenta, který jak sám uvedl, se v naší zemi cítí daleko více doma než na Ukrajině.

Rád bych citoval jednu respondentku z jedné studie, která uvedla následující: „*Když máte práci, rodinu, tak už potom těžko uvažujete, že byste se vrátili tam. A v současné době už vůbec ne, protože tady mám bydlení, rodinu, kamarády, všechno. A sice tam mám taky kamarády, nebo příbuzné, ale to byste musela začít od nuly a vyřizovat si důchody, to je nepředstavitelné.*“³⁹ Je pochopitelné, že pokud si již vybudujete nějakou pozici v práci, máte

38

UHEREK, Zdeněk. Cizinecké komunity a městský prostor v České republice / Foreign Communities and Urban Space in the Czech Republic. *Sociologický časopis* [online]. 2003, 39(2), 193-216 [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/41131907?seq=1#page_scan_tab_contents str. 202

39

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-023-0. Str. 157

zde přátele, rodinu, zkrátka jste spokojeni, tak nemáte žádný důvod toto vše opustit a začít znovu vše budovat od začátku ve své rodné zemi. A to je i případ respondenta. Jeho vazby k České republice byly natolik silné, že se rozhodl zůstat zde trvale, a po splnění zákonných podmínek se stal i občanem naší země.

7.5. Argumentace, diskuze

V této kapitole bych rád podpořil tvrzení respondenta, a to na základě statistik Ministerstva vnitra České republiky, které jsou vydávány každý rok na jejich internetových stránkách, kdy se jedná o zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky.

Ve zprávě za rok 2010 je uvedeno: „V roce 2009 bylo v informačním systému CIS evidováno celkem 15 719 žádostí o povolení k dlouhodobému pobytu občana 3. státu. Ve srovnání s rokem 2009 byl vykázán markantní pokles o 43 529 žádostí (tj. -73,5 %). Pokles v roce 2010 u stavových počtů osob s povoleným dlouhodobým pobytem je zapříčiněn hlavně pozastavením „přelévání“ z kategorie pobytu na vízum nad 90 dnů (cizinci pobývající na dlouhodobé vízum nad 90 dnů za účelem zaměstnání mnohdy žádali poté o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání, nyní ale z důvodu dopadů hospodářské krize došlo k útlumu tohoto jevu). Shodně jako u podaných žádostí o pobyt na dlouhodobé vízum nad 90 dnů za účelem zaměstnání, tak také u žádostí o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání je dopad hospodářské krize u cizích státních příslušníků markantnější až v roce 2010. V roce 2010 bylo přijato žádostí k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání zhruba 2 300, kdežto v roce 2009 se jednalo o cca 22 tisíc žádostí. Došlo tedy k poklesu o zhruba 20 tisíc žádostí, což je 90 % pokles. U účelu podnikání je vykázán také markantní pokles, a to cca o 16 tisíc (tj. -95 %). Nejvíce žádostí bylo přijato od státních příslušníků Ukrajiny (4 556 žádostí, tj. 29,0 %), ale při meziročním porovnání je u nich vykázán zřetelný pokles, a to o 24 711 žádostí (tj. -84,4 %).“⁴⁰

40

Zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců v České republice za roky 2001-2016. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2011 [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2016.aspx>. Str. 52

Snad jen pro upřesnění, zkratka CIS znamená Cizinecký informační systém. Právě tento úryvek ze zprávy přesně potvrzuje to, co uvedl respondent v rozhovoru. Krize v letech 2009 a 2010 měla opravdu rapidní dopad i do zaměstnání cizinců na území České republiky. Je tedy zřejmé, že viditelný pokles zaměstnanců Ukrajiny v tomto období na stavbách byl zřetelný a postřehnutelný.

Další tvrzení respondenta ohledně počtu podaných žádostí na konzulátu o dlouhodobé vízum za účelem zaměstnání podporuje i zpráva Ministerstva vnitra České republiky za rok 2013. Tato zpráva mimo jiné uvádí: „*Dalšími frekventovanými účely žádostí byly výdělečné aktivity (tj. účel zaměstnání a podnikání) v České republice (dohromady 23,4 % z celkového počtu žádostí) - jejich počty však v roce 2013 zdaleka nedosáhly úrovně před propuknutím hospodářské krize v České republice koncem roku 2008. Snížené počty žádostí za těmito účely souvisely zejména se stále platným omezením nabírání žádostí o dlouhodobé vízum za účelem ekonomických aktivit realizovaných na zastupitelských úřadech České republiky ve vybraných zdrojových zemích ekonomické migrace do České republiky. O dlouhodobé vízum za účelem zaměstnání žádali nejvíce státní příslušníci Ukrajiny (271 osob),...*“⁴¹

Jak je výše uvedeno, regulace českého pracovního trhu ze strany povolených žádostí za účelem ekonomických aktivit na konzulátech České republiky v zahraničí je patrná. Proto není divu, že pokud je tento systém takto nastaven, využívají pak tedy cizinci „průchodnější“ cestu, která vede přes vyřizování těchto žádostí přes polské konzuláty. Po kladném vyřízení těchto žádostí pak vstupují na území Evropské unie s platnými pobytovými vízy, ale nesměřují za prací do země, pro kterou tato víza dostali, ale do České republiky, jak uvádí respondent. Ze své pracovní praxe mohu konstatovat, že právě nelegální zaměstnání, kdy cizinci pracují na území České republiky na pracovní víza Polské republiky, jsou v poslední době jedny z nejčastějších důvodů, proč je s těmito cizinci zahájeno správní řízení ve věci správního vyhoštění. Vždyť stačí zmínit nejvíce mediálně známou kauzu z počátku roku 2017, týkající se této problematiky ve společnosti Rohlík.cz. Právě zde policie zadržela několik desítek lidí, kterým byl následně uložen trest správního vyhoštění. Tento trest jim byl udělen právě z důvodu, že měli vydána víza pro jinou zemi, než je Česká republika. Z tohoto důvodu nemohli být zaměstnání na našem území.

41

Zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců v České republice za roky 2001-2016. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2014 [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2016.aspx>. Str. 40

Nárůst správních vyhoštění potvrzuje i zpráva Ministerstva vnitra České republiky za rok 2016. V této se mimo jiné uvádí: „V roce 2016 bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění celkem 3 539 cizincům (nárůst o 17,6 %). Nejvíce zastoupenou skupinou cizinců, kterým bylo uvedené rozhodnutí vydáno, byli státní příslušníci Ukrajiny (2 045 osob, tj. 57,8 % z celkového počtu cizinců, kterým bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění).“⁴²

Jaké jsou tedy možnosti pro řešení těchto situací? Je to velmi složité. Jde o politiku České republiky, jež z nějakých důvodů takto reguluje příliv pracovní síly ze států, které mají vůči České republice vízovou povinnost. Dokud se nezmění tento přístup vůči pracovní migraci, tak s tím lze jen velmi těžko něco dělat. Otevření pracovního trhu a možnost zaměstnat cizince ve firmách v méně kvalifikovaných profesích, jako jsou například výkopové práce, záleží jen na politice České republiky.

Poslední věc, nad níž bych se rád zamyslel, je podmínka dokládání finančních prostředků při vyřizování pozvání rodinných příslušníků, o kterých hovořil respondent. Je jasné, že výše dokládání těchto prostředků je stanovena zákonem, nicméně jak respondent uvádí, takové vysoké částky jsou pro mnoho cizinců nedosažitelné, a tak se obrací na mafiány, tak jak respondent uváděl. Jak tedy řešit tuto situaci? Jednou z možných cest by bylo čestné prohlášení zvoucího cizince doložené cizinecké policii, ve kterém by se zaručil, že případné náklady spojené s pobytem jeho rodinného příslušníka v naší zemi, uhradí. V případě, že k nějakým takovým výdajům dojde a zvoucí cizinec tyto náklady neuhradí, lze pak toto vymáhání řešit soudní cestou, popřípadě i zásahem do pobytového statusu cizince. Toto by však vyžadovalo změnu zákona. Domnívám se, že je to jedna z možností, která by tento stávající stav mohla změnit.

42

Zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců v České republice za roky 2001-2016. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2016.aspx>. str. 4

8. ZÁVĚR

Úkolem této bakalářské práce bylo zodpovědět otázky, jaké aspekty jsou nejdůležitější pro integraci ukrajinské menšiny do majoritní společnosti. Dle zjištěných informací můžeme konstatovat, že jako prvotní a nejdůležitější prvek je naučení se jazyka majoritní společnosti a rozumět mu.

Učení jazyka je úzce spjato s kontaktem s majoritní společností. Izolovanost a uzavřenost ukrajinské menšiny ve skupinách, společné bydlení na ubytovnách, rozhodně není žádoucím faktorem. Jak bylo zjištěno, získání užších vazeb na příslušníky majoritní společnosti velmi pomáhá učení se jazyku, neboť jedinec je nucen hovořit pouze česky, a tak se mnohem rychleji naučí řeči. Dalším podpůrným prvkem je pak vazba na někoho s Ukrajinců, kteří zde žijí již delší dobu, česky rozumí, a mohou jedince též učit. Jak respondent uvedl, v jeho případě šlo o matku, která mu se studiem jazyka pomáhala. A nelze opomenout ani televizní a rozhlasové vysílání, kdy se jedinec učí díky poslechu a sledování těchto médií českému jazyku.

Trávení volného času je dalším důležitým aspektem integrace. Díky přátelským vazbám na členy majoritní společnosti lze trávit volný čas společně s nimi. Jedinec tak může pozorovat kulturní zvyky, poznávat krajinu a města České republiky, získávat nové kontakty a navazovat nová přátelství. Izolace jedinců, kteří v době svého volna pouze sledují televizi, tráví hodiny na internetu, není dobrá. Otázkou však zůstává, zda o samotnou integraci stojí a zda nepřicestovali do naší země pouze za účelem vydělat peníze, které si následně odvezou zpět do své vlasti, a tím si zvýší životní úroveň ve své zemi. Pro samotnou integraci je tedy velmi důležité vlastní rozhodnutí cizince, zda se chce integrovat do majoritní společnosti, a jak silné je jeho odhodlání.

Jak důležité je pro integraci jedince získání státního občanství České republiky? Na tuto otázku lze odpovědět tak, že nejde o nějaký rozhodující aspekt integrace. Záleží pouze na samotných jedincích, zda se rozhodnou splnit zákonné podmínky a získat toto občanství, nebo si ponechají občanství své rodné země. Samotné získání českého občanství samozřejmě může jedinci zjednodušit například cestování. Jako občan země Evropské unie nepodléhá tak značné vízové povinnosti vůči jiným státům, jako občané Ukrajiny. Po nabytí českého občanství pak jedinci odpadne zdoluhavá starost s vyřizováním různých turistických víz, pokud se rozhodne cestovat do zahraničí.

BIBLIOGRAFIE

Primární zdroje:

Sbírka zákonů České republiky: Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In: . Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 1999, ročník 1999, částka 106.

Sbírka zákonů České republiky: Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu. In: . Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 1999, ročník 1999, částka 106.

Sbírka zákonů České republiky: Zákon č. 40/1993 Sb. o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky. In: . Praha: Ministerstvo vnitra ve Vydavatelství a nakladatelství MV ČR, 1993, ročník 1993, částka 12.

Odborná literatura:

BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ, ed. *Etnické komunity v kulturním kontextu.* Praha: Ermat, 2008. ISBN 978-80-87178-01-0.

DRBOHLAV, Dušan a Marta JAROSZEWICZ, ed. *Ukrainian migration in times of crisis: forced and labour mobility.* Prague: Charles University, Faculty of Science, 2016. ISBN 978-80-7444-048-9.

KELLER, Jan. *Evropské rozpory ve světle migrace.* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2017. Sociologické aktuality. ISBN 978-80-7419-249-4.

KRIPPENDORFF, Klaus. *Content analysis: an introduction to its methodology*. 3rd ed. London: SAGE, 2013. ISBN 978-1-4129-8315-0.

Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku ...: sborník z konference. 1. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR, 2000. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas philosophica. ISBN 80-866-2003-4.

LEONTIYEVA, Yana a Martin VÁVRA. *Postoje k imigrantům*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2009. ISBN 978-80-7330-173-6.

MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-25-0.

PAVLÍKOVÁ, Eva a Karel SLÁDEK. *Sociální situace a religiozita ukrajinských migrantů v ČR: kolektivní monografie*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009. ISBN 978-80-86818-95-5.

POŘÍZKOVÁ, Hana. *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice: postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. Praha: VÚPSV, 2008. ISBN 978-80-87007-83-9.

PUNCH, Keith. *Úspěšný návrh výzkumu*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0980-5.

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-023-0.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

RYCHLÍK, Jan a Magdaléna RYCHLÍKOVÁ. *Podkarpatská Rus v dějinách Československa 1918-1946*. Praha: Vyšehrad, 2016. ISBN 978-80-7429-556-0.

RYCHLÍK, Jan, Bohdan ZILYNSKYJ a Paul R. MAGOCSI. *Dějiny Ukrajiny*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-409-1.

SCHEU, Harald Christian a Ednan ASLAN. *Migrace a kulturní konflikty*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-07-0.

SOBKOVÁ, Petra, Milena ÖBRINK HOBZOVÁ a Ludmila TROCHTOVÁ. *Odrazy emocí v postojích k imigrantům*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-244-5078-0.

STEHLÍKOVÁ, Beáta. *Metodologie výzkumu a statistická inference: Research methodology and statistical interference : monografie - metodika*. Brno: Mendelova lesnická a zemědělská univerzita, 2009. Folia Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis. ISBN 978-80-7375-362-7.

ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Praha: Cargo Publishers, 2001. Mikros. ISBN 80-902-9521-5.

ŠTICA, Petr. *Etika a migrace: vybrané otázky současné imigrace a imigrační politiky*. Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN 978-80-87853-20-7.

UHEREK, Zdeněk. Cizinecké komunity a městský prostor v České republice / Foreign Communities and Urban Space in the Czech Republic. *Sociologický časopis* [online]. 2003, 39(2), 193-216 [cit. 2018-02-13]. Dostupné z: http://www.jstor.org/stable/41131907?seq=1#page_scan_tab_contents

Internetové zdroje:

HENIG, David. Migrace. In: *AntropoWEBZIN*. Plzeň: AntropoWeb, 2009, s. 35-41. ISSN 1801-8807.

Slovníček pojmů. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2017 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

Terminologický slovník. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2017 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx>

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10. – 21.10.2017. *Volby.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-02-07]. Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2017/ps2?xjazyk=CZ>

Zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců v České republice za roky 2001-2016.
In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2011 [cit. 2018-02-13]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2016.aspx>

Zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců v České republice za roky 2001-2016.
In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2014 [cit. 2018-02-13]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2016.aspx>.

Zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců v České republice za roky 2001-2016.
In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-02-13]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/clanek/zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2016.aspx>